

İŞİK, KADRAJ, ZAMANLAMA VE ALGILAMANIN FOTOĞRAFA ETKİLERİ

Bir fotoğrafçı olarak, baktığımız her şeyi ne kadar görebiliyoruz sorusunu kendimize soralım.

İnsan gözünün 50mm. bir lens ile yaklaşık aynı görüş açısına sahip olduğunu biliyoruz. Peki bu 50mm. organik lensten aynı yere bakarken, hepimiz aynı şeyi mi görüyoruz? Bu sorunun sanıyorum en doğru cevabı "hayır" olsa gerek. Aksi takdirde çok başarılı fotoğrafçılarla, eline fotoğraf makinesini yeni alanlar arasındaki fark kısa sürede kapanabilirdi. Bir fotoğrafçı, günlük yaşantısında her zaman fotoğraf makinesinin vizöründen bakıyormuşçasına etrafını inceler. Bu, yolda yürürken, bir vasıtadayken, alış veriş yaparken veya bir kafede otururken değişmeyen bir özelliktir. Herkes bir sahilde gün batımını izlerken, fotoğrafçı aynı sahilin gün doğumundaki halini, sahildeki dalgaların daha durgun veya hırçın olduğu zamanki halini, az sonra denize doğru yürüme ihtimali olan küçük bir çocuğu ve hatta o çocuğun kumda bırakacağı ayak izlerini, bu izlerin güneşin farklı zamanlarda yaratacağı etkisini çoktan görmüştür. İşte tüm bunları ne kadar iyi görebildiğimiz, bizim ne kadar iyi bir fotoğrafçı olduğumuzun en temel göstergesidir.

Algılama

Görebilme kabiliyetinin dışında, beynin algı kabiliyetinin de fotoğrafla doğrudan ilişkisi vardır. 50mm. lens her ne kadar insan gözüne eşdeğer olsa da, beynin algılama gücüne bugünkü hiçbir lens teknolojisine ulaşması mümkün değildir. Bunun en iyi ispatı, makinenizin vizöründen baktığınız zamanki algıyla, direkt olarak gözünüzle baktığınız algı arasındaki farktır. Ne kadar geniş açı lens kullanırsanız kullanın, vizör arkasından baktığınız görüntü, gözünüzün ve dolayısıyla beyninizin algıladığı görüntüden daha dar kadrajlı olacaktır. Birçoğumuz, çok beğenerek fotoğrafını çektiğimiz bir doğa fotoğrafının baskıdan sonra aynı lezzeti vermediğini yaşamışızdır. Bunun sebebi, objektifin yalnızca görmesi, insanın ise gördüğünü algılayabilmesidir. Fotoğraf çekmeye başladığım ilk yıllarda sıklıkla yaşadığım bu sorunu, daha sonra cebimde ortası dikdörtgen olarak kesilmiş küçük bir kağıtla dolaşarak aşmaya çalıştığım günleri hatırlıyorum. Fotoğrafını çekmeyi planladığım bir yer olduğunda, makinem yanımda olmadığı zamanlarda bu küçük kağıdı çıkartır, delikten bakar, geri gelip fotoğraf çekmeye değer bir kadrajın mevcut olup olmadığını anlamaya çalışırdım. Zaman zaman hala bu basit ama etkin yöntemem başvurduğumu itiraf etmeliyim.

Psikolojik etkenler

Psikolojik etkenler de fotoğraf sanatında önemli rol oynar. İnsan beyni sistematik ve düzenli çalışmayı sever. Baktığı her yerde bir düzen, sıralama, paralellik, renk uyumu gibi öğeler arar; kaostan hoşlanmaz. Bugün ödül almış birçok fotoğrafta, bu öğelerden en az birkaç tanesine rastlandığı sıkça görülmektedir. Hepimizin bildiği 1/3 kuralında da benzer psikolojik etkenler rol oynar. 1/3 kuralına uygun olarak yapılan bir çekimde, kadrajın 1/3'lik alanı içinde kalan objenin solda veya sağda olması buna en güzel örnektir. İnsan beyni baktığı bir yağlı boya tabloyu, girdiği bir odayı veya bir fotoğrafı soldan sağa doğru tarar. Göz beyinden gelen bu komutu uygular ve taramayı bitirdiğinde fotoğrafın sağında ilgi merkezi ve duraksayacak yer arar. İşe burası, bizim kadraj içinde ilgi merkezi olmasını istediğimiz

objeyi kullanacağımız alandır. Fotoğraf 1'e (1/30sec - F/11) baktığımızda 1/3 kuralına uygun olarak çekildiğini söyleyebiliriz. Fenerin, kadrajın sağına yerleştirilmiş olması da az önce bahsedilen psikolojik beklentilere karşılık nitelikte. Ancak tüm bu kurallara uyulmasına rağmen, sol tarafta kalan önemli ölçüdeki boşluk, fotoğrafa olumsuz olarak yansımış. Fenerin hemen sağında kalan bozuk yapılaşmanın kadraja dahil edilmek istenmeyişi de biraz sıkışıklık yaratmış. Örneğin, aynı fotoğraf sol taraftaki boşluğu dolduracak martıların gelmesi beklenerek çekilseydi daha başarılı olabilirdi. Fotoğraf 2'de (1/20sec - F/11) dik kadrajlı bir deneme daha yapılmasının olumlu etkilerini kolayca görebiliyoruz. Bu fotoğrafta, az önceki gereksiz boş alandan kurtulmuş ve daha başarılı bir kadraj elde edilmiştir. Fotoğraf çekerken, aynı yeri hem yatık hem de dik kadrajla çekmenin veya çekmeden önce dik kadrajdaki görüntünün nasıl olduğuna bakmanın faydalı olacağını düşünüyorum. Aynı şekilde, eğer teleobjektif kullanıyorsak, birkaç farklı odak uzaklığında kadraj yaparak fotoğrafı tamamlamak, fotoğrafa ayrı bir tat

2

katacağı gibi, daha sonra içlerinden yapılacak seçim için alternatifleri de arttıracaktır.

Işık, kadraj ve zamanlama

Bir fotoğrafı başarılı kılan en önemli etkenlerin başında ışık, kadraj ve zamanlama gelmektedir. Aynı kadraj, bir başka ışık veya bir başka zamanda çok daha farklı sonuçlar verebileceği gibi, aynı ışık altında ve aynı zamanda çekilen ancak farklı kadrarlar kullanılan fotoğraflar da, farklı alternatifler

3

yaratacaktır. Fotoğraf 3 (1/320sec - F/9) ve Fotoğraf 4 (1/4sec - F/3,5), yazının başında bahsedilen bakma ve görme kavramlarına uygun bir örnek olarak gösterilebilir. Kıbrıs/Girne'de çekilen Fotoğraf 3, birçok amatör ve profesyonel fotoğrafçı tarafından defalarca fotoğraflanmıştır. Ancak aynı kadrarın başka bir ışık altında, örneğin gün batımından hemen sonra, Fotoğraf 4'deki gibi bir sonuç vereceği birçok fotoğrafçı tarafından

4

görülemediği gibidir. Fotoğraf 3'de, gökyüzündeki bulutların oluşumu ve suya yansımalarının hoş bir doku yarattığı söylenebilir. Aynı şekilde suyun durgunluğu, limandaki yatların, kalenin ve evlerin suya yansımaları, 2/3'si boş olan kadrarın dolmasını sağlamıştır. Limandaki apartmanların yüzlerinin biraz karanlık çıkması ve kadrarın sol alt tarafındaki kayanın kadrara dahil olması, bu fotoğrafta göze çarpan olumsuzluklar olarak sıralanabilir. Fotoğraf çekerken en sık yapılan hatalardan birisi de, yapılan kadrarda yalnızca fotoğraflanacak objeye odaklanılması ve kadrarın kenar ve köşelerinde kalan diğer alanların tamamen göz ardı edilmesidir. Birçoğumuz, özellikle aile fotoğrafı çekerken, konuyla veya ortamla ilgisiz objeleri de beraberinde çekmişizdir. Bu, bir piknik alanında çekilen çocuk fotoğrafında arkada duran arabalar veya bir arkadaş grubu fotoğrafında sağda solda duran eşyalar gibi, gözün ve beynin yalnızca ilgi merkezine odaklandığı ve diğer objeleri kesinlikle görmediği durumlardır. İyi bir fotoğrafçı, deklanşöre basmadan önce kadrarın kenar ve köşelerine nelerin dahil olduğunu mutlaka tespit etmelidir. Aksi takdirde, Fotoğraf 3'de olduğu gibi, küçük bir kaya parçası, güzel bir fotoğrafın bütünlüğünü bozmaya tek başına yetebilir. Fotoğraf 4'te, gündüz çekilen fotoğraftaki bulutlar olmadığından, gökyüzüne ayrılan alan daha dar tutularak yerine, denizin mavisinin koyudan açığa giden tonlarının hakim olduğu alan daha geniş tutulmuştur.

Teleobjektif kullanılarak, aynı yere ait birden fazla odak uzaklığı kullanılması, daha sonra bize çekilen fotoğraflar arasından seçme şansımızı arttıracığından bahsetmişim. Fotoğraf 5 (1/8sec - F/3,5), bu ifadeyi destekleyen iyi örneklerden birisi sayılabilir. Fotoğraf 3 ve 4'le kıyasladığımızda, bu fotoğraf bize limanın nereden çekildiği hakkında bilgi veriyor. Daha önceki fotoğrafların denizden çekildiği izlenimi varken, Fotoğraf 5'in limanın devam eden bir parçasından çekildiği açıkça belli oluyor. Bu fotoğrafta zamanlamanın da ayrıca çok önem ifade ettiğini vurgulamakta fayda görüyorum. Güneş battıktan hemen sonraki ve hava

tamamen kararınca kadar ki süreç içerisinde ışığın rengi çok hızlı değişimler

gösterir. Fotoğraf 5'de kadrajın sol tarafındaki kalenin ışıklandırılması, kadrajın diğer tarafındaki ışıklandırmalara göre çok daha kuvvetlidir. Aynı fotoğrafın 5 veya 10 dakika sonra çekilmesi, havanın iyice kararmasına ve kale ışıklandırması ile ortam ışığı arasında ciddi bir kontrast farkı oluşmasına sebebiyet verecektir. Kadrajda koyu alanlar çoğunlukta olduğuna göre, fotoğraf makinemizin pozometresi bu alanları dikkate alarak pozlandırma yapacak ve enstantaneyi uzun tutacaktır. Bu da doğal olarak kale ışıklarının fotoğrafta patlamasına sebebiyet verecektir. Fotoğraf 5'i bu anlamda değerlendirdiğimizde zamanlama ve ışık açısından uygun olduğunu söyleyebiliriz.

Aynı yerde yine dikkatimizi çeken bir nokta dağların, binaların ve yatların yansımasıdır. Bu yansıma, diğer fotoğraflarda da belirgin bir şekilde varolmasına karşın, Fotoğraf 6'da (1/2,5sec - F/4,5), yansımanın simetrik özelliği ön plana çıkartılmak için daha yakın kadraj yapılmıştır. Sudaki dalgalanma her ne kadar ayna etkisini bozsa da, aynı yere ait birden fazla başarılı kadraj yapılabileceğine dair uygun bir örnek olduğundan bu fotoğrafı da yazı konumuza ilave etmeyi uygun buldum. Fotoğraf 7 de (1/320sec - F/9,5) zamanlama faktörü için iyi bir örnek sayılabilir. Bu fotoğraf çekilmeden yaklaşık 30dk. önce tripodumu ve makinemi uygun bir şekilde konumlandırımdım ve beklemeye başladım. Uzun bir bekleyişin sonunda limandan ayrılan bir yat tam istediğim

noktaya geldiğinde deklanşöre bastım. Burada özellikle dikkat ettiğim nokta yatın yansımasının tamamının kadraja dahil edilmesi ve aynı zamanda da arka planda kalan kara parçasının yatın gövdesini kesmemesiydi. Buradaki zamanlamanın birkaç saniye gibi küçük bir farkla yanlış kullanılmasının, aynı kadrajda yaratacağı olumsuz etkiyi tahmin etmek güç olmasa gerek. Bu tip fotoğraflarda genellikle konuyla ilgisiz birtakım objelerin istemeden kadraja dahil olması da muhtemel problemlerden biridir. Örneğin aynı fotoğrafta, limanda arka planda bir arabanın bulunması veya kale üzerinde bazı restorasyon işlemlerinin yapılıyor olması konu bütünlüğünü bozabilirdi.

Eski bir resim öğretmenim bana, iyi bir ressamın başladığı resmi hiçbir zaman bitiremeyeceğini, çünkü üzerinde sürekli oynayacağını ve daha mükemmel yapmak için uzun süre çabalayacağını söylemişti. Aynı şeyi fotoğraf için de söylemek yanlış olmaz sanırım. Bir yeri fotoğraflarken tek bir kare ile yetinmek yerine, aynı yeri farklı ışıkta, farklı mevsimde ve farklı kadrajlarda fotoğraflamayı ihmal etmeyelim.